

ความรู้เรื่องมะเร็ง

(จากเอกสารวิจัย พล.ร.ท.สุวรรณ ดันสุวรรณรัตน์ วปอ. 2548)

ลักษณะ สาเหตุการเกิด และวิธีการบำบัดรักษาโรคมะเร็งในปัจจุบัน

(วิทย์ เทียงบูรณะธรรม ,ศ.ดร. และ เกษม เทียงบูรณะธรรม ,นายแพทย์ โรคและการบำบัด)

1 ลักษณะของโรคมะเร็ง มะเร็ง (Cancer) หรือเนื้อร้าย เป็นโรคซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดการตายของมนุษย์เป็นอันดับต้นๆของคนไทย มะเร็งมีลักษณะเป็นเนื้องอกชนิดร้าย ที่มีได้เป็นมาแต่กำเนิด เกิดจากเนื้อเยื่อที่ผิดปกติของร่างกาย ส่งผลให้เกิดการสูญเสียหน้าที่ตามปกติของเซลล์ที่ดีๆ เซลล์มะเร็งเป็นเซลล์ที่มีการเจริญเติบโตได้รวดเร็ว และนานไปก้อนเนื้อจะมีขนาดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนเร็วกว่าการเจริญเติบโตของเส้นเลือด เมื่อเส้นเลือดถูกปิดกั้นด้วยก้อนเนื้องอกทำให้ขาดเลือดไปเลี้ยงเซลล์ ส่งผลให้เซลล์บริเวณที่เกิดเนื้องอกต้องตายไปและเป็นแผลในที่สุด เซลล์มะเร็งสามารถเบียดแทรกเข้าไปในเซลล์ที่อยู่รอบด้าน ทำให้มีการเจริญเติบโตที่ร่างกายไม่สามารถควบคุมได้ ส่งผลให้เกิดการแพร่กระจาย ถูกกลืนเข้าไปในหลอดเลือดและน้ำเหลืองไปเกิดยังอวัยวะอื่นๆ ของร่างกาย (ยกเว้น เส้นผม เล็บและฟัน) มีผลทำให้เนื้อเยื่อของอวัยวะนั้นเสียไป ถ้าเป็นอวัยวะสำคัญ เช่น ตับ ปอด หัวใจ และสมอง ก็จะทำให้เสียชีวิตในเวลาอันรวดเร็ว

2 สาเหตุของการเกิดมะเร็ง โรคมะเร็งมีปัจจัยในการเกิดได้หลายประการ ได้แก่

2.1 ปัจจัยภายในร่างกาย เช่น ระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย เช่น มักพบว่า คนเชื้อชาติญี่ปุ่นมักจะเป็นมะเร็งหลังโพรงจมูก และมะเร็งหลอดอาหารมาก และพบว่าคนเพศชายมักเป็นมะเร็งตับและมะเร็งปอดมาก มักพบว่ามะเร็งเต้านม มะเร็งมดลูก และมะเร็งผิวหนัง มักจะพบในผู้ป่วยเพศหญิง ส่วนมะเร็งไต มะเร็งลูกตา จะพบมากในเด็ก

2.2 กรรมพันธุ์ มะเร็งบางชนิดมีสาเหตุการเกิดจากกรรมพันธุ์ที่ผิดปกติ เช่นมะเร็งเต้านมบางชนิด มะเร็งของต่อมธัยรอยด์บางชนิด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสาเหตุจากความไม่สมดุลทางฮอร์โมน ปัญหาที่เกิดจากภูมิคุ้มกันบกพร่อง ปัญหาที่เกิดจากการระคายเคืองที่เกิดซ้ำๆ เป็นเวลานาน และภาวะทุพโภชนาการก็เป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคมะเร็งได้เช่นกัน

2.3 ปัจจัยภายนอกในร่างกาย ได้แก่ สารกายภาพต่างๆ ที่ทำให้เกิดการระคายเคืองเรื้อรัง การกินอาหารหรือดื่มเครื่องดื่มที่ร้อนจัดเป็นประจำ ก็อาจเป็นมะเร็งหลอดอาหารได้

รังสีต่างๆ เช่น รังสีจากแสงแดด แสงเอ็กซ์เรย์ รังสีอัลตราไวโอเล็ต สารกัมมันตรังสีก็เป็นสาเหตุให้เกิดมะเร็งตามอวัยวะต่างๆ ได้

สารเคมีชนิดต่างๆ ในปัจจุบันทางการแพทย์พบสารก่อมะเร็งชนิดต่างๆ (Carcinogen)

มากกว่า 450 ชนิดอยู่ในรูปของอาหาร พืช และสารเคมีต่างๆ เช่น สารหนู ซึ่งอาจทำให้เป็นมะเร็งผิวหนัง ควันบูห์รี มีสารเป็นซีไพรีน (Bengpyrine) ที่เรียกว่า “ทาร์รา” หรือ น้ำมันดิน่า ทำให้เกิดมะเร็งปอด และสารเคมีในเขม่ารถยนต์ ก็ทำให้เกิดมะเร็งปอดได้

สารเคมีพวกอะโรมาติกไฮโดรคาร์บอน (Aromatic Hydrocarbon) เป็นสารที่ทำให้เกิดมะเร็งกระเพาะปัสสาวะได้ การเคี้ยวหมาก หรือ การจุกยาสูบ มีสารเคมีทำให้เป็นมะเร็งในช่องปาก

สารไนโตรซามีน (Nitrosamine) ทำให้เกิดมะเร็งตับ มะเร็งกระเพาะอาหาร และมะเร็งลำไส้ใหญ่ คีคีที เมื่อเข้าร่างกายอาจทำให้เกิดมะเร็งได้

2.4 สอร์โบน เช่น มะเร็งเต้านม มักจะมีความสัมพันธ์กับสอร์โบนเพศหญิง มะเร็งต่อมลูกหมาก มักจะมีความสัมพันธ์กับสอร์โบนเพศชาย

2.5 จุลินทรีย์ เช่น ไวรัสตับอักเสบบีมีความสัมพันธ์กับมะเร็งตับ มะเร็งเต้านม มะเร็งปากมดลูก มะเร็งเม็ดเลือดขาว (Human Papilloma Virus) จะมีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคมะเร็งของเซลล์เยื่อเมือกต่างๆ เช่น Cervical Bass Virus มีความสัมพันธ์กับมะเร็งต่อมน้ำเหลือง และมะเร็งโพรงจมูก สารพิษจากเชื้อรา เช่น อะฟลาท็อกซิน (Aflatoxin) ก็ทำให้เกิดมะเร็งตับได้

2.6 พยาธิ เช่น พยาธิใบไม้ตับ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดมะเร็งตับ

2.7 ภาวะการขาดอาหาร เช่น โรคตับแข็ง ซึ่งมีสาเหตุจากการขาดโปรตีนจะเป็นมะเร็งตับ

3 อาการของโรคมะเร็ง

ในระยะแรกๆ มักจะไม่ปรากฏอาการ ต่อมาเมื่อเป็นมากขึ้นจะมีอาการอ่อนเพลีย เมื่ออาหาร น้ำหนักลดอย่างรวดเร็ว อาจจะมีไข้เรื้อรัง ท้องอืดเพื่อ คลื่นไส้ อาเจียน ซีด เป็นลมใจหวิวคล้ายหิวข้าวบ่อๆ ส่วนอาการเฉพาะของมะเร็งแต่ละชนิด ซึ่งเกิดจากก้อนมะเร็งไปกดเบียดหรือทำลายอวัยวะในส่วนที่เป็น จะมีอาการแตกต่างกันไป ดังนี้

3.1 มะเร็งผิวหนัง ส่วนมากจะเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงของ ฝ้า ปาน หรือจุดด่างกระด ในคนสูงอายุ มีการคันแตกเป็นแผลเรื้อรังในร่างกายโดยไม่มีอาการเจ็บปวด ต่อมาแผลโตขึ้นเร็ว และมีเลือดออก มีสาเหตุหรือจากการถูกแสงอุลตราไวโอเล็ต หรือเกิดจากยาที่มีส่วนผสมของสารหนูหรือน้ำมันดิน หรือเกิดจากการระคายเคืองต่อ ฝ้า ปาน หรือหูดที่มีอยู่ก่อน

3.2 มะเร็งในช่องปาก จะมีก้อนหรือแผลเรื้อรัง เกิดขึ้นที่ริมฝีปาก เยื่อช่องปาก ลิ้น โดยเริ่มจากฝ้าขาวๆ ที่เรียกว่า “ลิวโคพลาเคีย” (Leuko Plakia) สาเหตุเกิดจาก กินหมาก จุกยาสูบ ฟันเก ใสฟันปลอมไม่กระชับ ดื่มเหล้าเพียวๆ และสูบบุหรี่จัด

3.3 มะเร็งที่จมูก และโพรงจมูก จะมีเลือดออกจากจมูก หายใจ คัดจมูก ปวดศีรษะ ต่อมา อาจจะมีเลือดปนน้ำเหลืองออกจากจมูก กลืนอาหารไม่ได้ ตาเข ต่อมน้ำเหลืองที่คอเริ่มโตขึ้น เชื่อว่ามะเร็งที่โพรงจมูก มีสาเหตุมาจากการเชื้อไวรัส

3.4 มะเร็งกล่องเสียง ทำให้มีเสียงแหบเรื้อรัง และมีการเจ็บคอในเวลากลืนอาหาร เหมือนมีก้างติดคอ มีเลือดออกปนกับเสมหะ มักมีสาเหตุจากการดื่มสุราเที่ยวๆและการสูบบุหรี่จัด

3.5 มะเร็งปอด มักจะมีอาการไอเรื้อรัง ไอออกมาเป็นเลือดปนเสมหะ น้ำหนักตัวลดลง มีสาเหตุจากการสูบบุหรี่ การสูดควันดำจากท่อไอเสียรถ หรือเขม่าจากโรงงาน

3.6 มะเร็งหลอดอาหาร เริ่มแรกจะรู้สึกเจ็บเวลากลืนอาหาร ค่อมกลืนข้าวสวยไม่ได้ ค่อมกลืนข้าวต้มไม่ได้ จนในที่สุดจะกลืนอะไรไม่ได้เลย มีสาเหตุมาจากการกินอาหาร หรือดื่มของร้อนๆ เป็นประจำ และการดื่มสุราเที่ยวๆ

3.7 มะเร็งกระเพาะอาหาร มักจะมีอาการท้องอืด แน่นท้องอยู่เรื่อยๆ เมื่ออาหารค่อมอาจมีอาเจียน คลำก้อนได้ที่ชายโครงด้านซ้าย น้ำหนักลด อาเจียนเป็นเลือด ซีด ถ้ายังมีสีดำ มักมีสาเหตุจากการเป็นแผลในกระเพาะอาหาร แล้วไม่ได้รับการรักษาที่ถูกต้อง

3.8 มะเร็งลำไส้ใหญ่ มักมีอาการท้องผูกเรื้อรัง สลับกับท้องเสียหรือถ่ายเป็นเลือดหรือมูกปนเลือดเรื้อรัง สาเหตุจากสารไนโตรซามีน

3.9 มะเร็งต่อมน้ำเหลือง จะมีอาการต่อมน้ำเหลืองโตบริเวณคอ รักแร้ และขาหนีบ อาจมีไข้เรื้อรัง สาเหตุที่เชื่อกันว่าเกิดจากเชื้อไวรัส

3.10 มะเร็งเต้านม คลำได้ก้อนที่เต้านม หัวนมบวมผิดปกติ ในภายหลัง มีน้ำเหลืองหรือเลือดออกจากหัวนม ค่อมมาต่อมน้ำเหลืองที่รักแร้ข้างเดียวกันจะโต สาเหตุเชื่อกันว่าเกิดจากเชื้อไวรัส

3.11 มะเร็งปากมดลูก มักจะมีเลือดออกเวลาร่วมเพศ และมีเลือดออกกะปริดกะปรอยทางช่องคลอด หรือมีตกขาวเรื้อรัง สาเหตุจากโรคเริม (ไวรัส) มีอาการระคายเคืองบริเวณช่องคลอดบ่อยๆ ส่วนมากมักจะมีสาเหตุจากการมีกร่วมเพศบ่อย แล้วไม่รักษาความสะอาด ส่วนมะเร็งเพศชายมักเกิดจากการเป็นแผลเรื้อรัง บริเวณอวัยวะเพศ หรือมีก้อนแข็งที่อัณฑะ

3.12 มะเร็งกระเพาะปัสสาวะ ค่อมลูกหมาก หรือไต ที่อาการปัสสาวะเป็นเลือดขัดเบา มะเร็งของกระเพาะปัสสาวะส่วนใหญ่เกิดจากบุหรี่ และสีย้อมผ้าที่ใช้ผสมอาหาร

3.13 มะเร็งรังไข่หรือไต มีอาการมีก้อนในท้อง ท้องมาน

3.14 มะเร็งในสมอง จะมีอาการแบบเดียวกับเนื้องอกในสมอง

3.15 มะเร็งตับ (Liver cancer) มักเกิดจากพยาธิใบไม้ตับ เป็นมะเร็งที่พบบ่อยเป็นอันดับที่ 1 ของโรคมะเร็งที่เกิดกับผู้ชายไทย และพบบ่อยเป็นอันดับที่ 4 ของผู้ป่วยมะเร็งทั้งหมด และพบได้ทั่วทุกภาคของประเทศ มะเร็งตับมีสาเหตุสัมพันธ์กับโรคตับอักเสบชนิดบี และตับแข็ง มักเกิดในคนอายุ 35 ถึง 55 ปี และมักจะพบโรคดังกล่าวในผู้ชายมากกว่าผู้หญิง 4-5 เท่า ข้อมูลทางการแพทย์ระบุว่าโรค มะเร็งตับเมื่อมีอาการแสดงออกแล้ว มักจะไม่มีทางรักษา และอยู่ได้ประมาณ 6 เดือนถึง 1 ปี มะเร็งตับในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 ชนิดได้แก่

3.15.1 มะเร็งของเซลล์ตับ (Hepatoma/hepatocellular carcinoma) เป็นมะเร็งที่เกิดจากเซลล์ที่อยู่ในเนื้อตับ โรคดังกล่าวมักเกิดจากสารอะฟลาทอกซิน (aflatoxin) ซึ่งเป็นสารพิษที่มีสาเหตุมาจากเชื้อราที่ขึ้นบนถั่วลิสง ข้าวโพด พริกแห้ง หัวหอม กระเทียม เป็นต้น

3.15.2 มะเร็งของเซลล์ท่อน้ำดี (Cholangiocarcinoma) เป็นมะเร็งที่เกิดจากเซลล์ที่ภายในของท่อน้ำดี ส่วนที่อยู่ภายในตับ (biliary tree) ซึ่งพบมากของประชาชนในภาคอีสาน มะเร็งดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับโรคพยาธิใบไม้ตับ และสารไนโตรซามีน (nitrosamine) ซึ่งเป็นสารพิษที่พบมากในอาหารจำพวกโปรตีนหนัก เช่น ปลาข้าว ปลาต้ม หมูต้ม แหนม ฯลฯ และอาหารพวกเนื้อสัตว์ที่ผสมดินประสิว เช่น กุนเชียง ไส้กรอก เนื้อเค็ม ปลาเค็ม เป็นต้น

โรคมะเร็งตับซึ่งมีสาเหตุมาจากโรคพยาธิใบไม้ในตับ มักเกิดมากกับประชาชนในจังหวัดภาคอีสาน ซึ่งประชาชนนิยมกินปลาดิบๆ และปลาร้า ซึ่งมีพยาธิใบไม้ในตับแฝงตัวอยู่ โดยปกติพยาธิใบไม้ในตับจะมีอยู่ในปลาดิบหนองบึ่ง เช่น ปลาดูเคี่ยวนทอด ปลาดูร่อนนึ่ง ฯลฯ ประชาชนสามารถป้องกันได้ โดยการไม่รับประทานปลาน้ำจืดอย่างดิบๆ และไม่ควรถ่ายกลงทุ่ง เพราะวงจรชีวิตของพยาธิ เกิดจากคนกินปลาดิบๆ ที่มีพยาธิใบไม้ตับเข้าไป ตัวอ่อนของพยาธิจะเข้าไปเจริญเติบโต และอาศัยอยู่ในตับอย่างถาวร พยาธิบางตัวสามารถอยู่ได้นานถึง 25 ปี ทำให้เกิดโรคตับอักเสบและเกิดความผิดปกติที่บริเวณตับ ซึ่งทางการแพทย์เชื่อว่าโรคมะเร็งตับมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับโรคมะเร็งท่อน้ำดี

วงจรชีวิตของพยาธิใบไม้ตับนั้น เมื่อพยาธิตัวแก่ซึ่งอยู่ในตับคน สุนัข หรือแมว จะออกไข่ปนออกมากับน้ำดีเข้าสู่ลำไส้เล็ก ไข่ของพยาธิที่ออกมาพร้อมกับอุจจาระ ถ้าถ่ายอุจจาระลงน้ำ ไข่จะถูกหอยชนิดหนึ่งกินและฟักเป็นตัวอ่อน ซึ่งพยาธิจะออกจากหอย ว่ายน้ำไปสู่ปลาดังกล่าว เมื่อคนกินปลา พยาธิก็จะเข้าไปเจริญเติบโตในตับของคนอีก

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับโรคมะเร็ง มะเร็งนั้นมีหลายชนิดแต่จะเกิดตรงจุดใดของร่างกายก็ได้ สาเหตุของการเกิดมะเร็งนั้น มักจะมีสาเหตุมาจากมีพยาธิหรือมีตัวแม่พยาธิ เป็นตัวก่อโรค หรืออาจจะมีสาเหตุมาจากร่างกายผู้ป่วยได้รับสารเคมี หรืออาจจะเป็นความผิดปกติทางด้านฮอร์โมนของร่างกาย และอาจมีสาเหตุมาจากกรรมพันธุ์ก็ทำให้เกิดแผลเนื้อตาย หรือเนื้องอกไปบดบังเส้นเลือดบริเวณที่เป็น ซึ่งจะส่งผลให้เซลล์ที่ดีๆของร่างกายบริเวณที่เป็น ถูกเบียดบังจากก้อนเนื้องอก ทำให้เกิดเป็นแผลเนื้อตายก้อนโตเพิ่มขึ้นๆ และร่างกายไม่สามารถควบคุมได้นานวันไปก้อนเนื้อเหล่านั้น จะไปเบียดบังเซลล์ดีๆ หรืออวัยวะอื่นๆของร่างกาย ให้ทำงานไม่สะดวกหรืออาจจะทำงานไม่ได้ในที่สุด

โรคมะเร็งบางชนิด เช่น มะเร็งเต้านม มะเร็งปากมดลูก มะเร็งกระเพาะปัสสาวะ และมะเร็งต่อมไทรอยด์ ถ้าหากได้รับการบำบัดรักษาในระยะเริ่มแรกก็อาจมีชีวิตอยู่ได้นาน ส่วนมะเร็งตับและ มะเร็งปอด มักอยู่ได้ไม่นาน

4 วิธีการบำบัดรักษาในปัจจุบัน และปัญหาที่กระทบต่อคนป่วย

การบำบัดรักษาโรคให้ผู้ป่วย ซึ่งมีอาการไข้เรื้อรังมานานเป็นแรมเดือน มีอาการอ่อนเพลีย เมื่ออาหาร น้ำหนักตัวลดลง โดยไม่พบอาการที่ชัดเจนอื่นๆ แพทย์มักจะตรวจรักษา โดยทำการตรวจพิเศษ เช่น เอ็กซเรย์ ทำสแกน (Scan) ตัดชิ้นเนื้อ ไปพิสูจน์ (Biopsy) ส่วนวิธีการบำบัดรักษาโรคมะเร็งนั้น แพทย์มักจะใช้วิธีการรักษาโดยวิธีต่างๆดังนี้

4.1 การผ่าตัด (Resection) เป็นวิธีการรักษาหลักของโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่ โดยแพทย์มักจะตัดลำไส้ใหญ่ช่วงที่เป็นมะเร็งออกให้มากพอ อย่างน้อยให้เห็นส่วนที่มองเห็นว่าเป็นมะเร็งข้างละ 5 ซม. รวมทั้งผ่าตัดเอาต่อมน้ำเหลืองบริเวณที่เป็นนั้นออกทั้งหมดด้วย กรณีที่โรคอยู่ในระยะลุกลาม การผ่าตัดจะช่วยผู้ป่วยได้เพียงระยะหนึ่งเท่านั้น

4.2 การฉายรังสี (Radiation) เป็นการรักษาผู้ป่วยมะเร็งแต่เพียงอย่างเดียว หรืออาจใช้เพื่อเสริมการรักษาโดยการผ่าตัดก็ได้ ทางกายภาพแพทย์มักจะใช้รังสีรักษาในตำแหน่งที่มีก้อนมะเร็งหรือต่อมน้ำเหลือง โดยปกติแล้วการให้รังสีก็มีผลข้างเคียง ได้เช่นกัน เช่น การเกิด Radiation enteritis เป็นต้น

4.3 การใช้ยาเคมีบำบัด (Chemicals Therapy) การรักษาผู้ป่วยมะเร็งมักมีการใช้เคมีบำบัดใน 2 รูปแบบได้แก่ แบบที่ใช้เสริมการรักษาโดยการผ่าตัด และแบบที่ใช้เป็นการรักษาหลักในผู้ป่วยที่มีโรคลุกลามเกินกว่าที่จะรักษาด้วยการผ่าตัดได้

เนื่องจากการวิจัยและการผลิตยาเพื่อบำบัดรักษาโรคมะเร็งนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นผลิตภัณฑ์จากบริษัทยาขนาดใหญ่ของโลก ได้แก่ บริษัท แก๊ต็ก ไครสมิท-โคลด์ และบริษัท ไฟเซอร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา การวิจัยยาใหม่ๆ ต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก และใช้เทคโนโลยีการสร้างยาแบบใหม่ ทำให้ตัวยาค่าใช้จ่ายสูง มีราคาแพงมาก ผู้ป่วยมะเร็งแต่ละราย มักจะต้องใช้ค่ายาและค่าบำบัดรักษาครั้งละหลายๆหมื่นบาท เมื่อรักษาต่อเนื่องจะต้องใช้เงินนับแสน หรือนับล้านบาท ผู้ป่วยบางรายต้องใช้เงินที่สะสมมาตลอดทั้งชีวิต เพื่อจ่ายเป็นค่ายาและค่าบำบัดรักษาโรค อีกทั้งตัวยาเคมีบำบัดหลายชนิด มักจะทำลายทั้งเซลล์ร้ายและเซลล์ดีของร่างกายผู้ป่วย ส่งผลให้เกิดผลข้างเคียง (Side effects) ต่อผู้ป่วยอย่างมาก ผู้ป่วยที่มีภูมิคุ้มกันของร่างกายต่ำ มักจะต้องเสียชีวิตอย่างรวดเร็ว เนื่องจากร่างกายทนพิษของยาไม่ไหว ฉะนั้นค่ายาและค่าบำบัดรักษาที่มีราคาแพงรวมถึงผลข้างเคียงของยา จึงเป็นปัญหาที่กระทบต่อคนป่วยโดยตรง ในวงการแพทย์และวงการวิจัยจึงมีความพยายามที่จะค้นคว้าหาตัวยาชนิดใหม่ๆ รวมถึงหาวิธีการใหม่ๆที่จะใช้บำบัด โรคร้ายดังกล่าวซึ่งเป็นโรคที่คร่าชีวิตมนุษย์ ให้ดีกว่าตัวยาและวิธีการบำบัดรักษาที่มีใช้อยู่ในปัจจุบันนี้